

GÖÇMEN KARŞITI RETORİK İLE SOSYO-TEKNOLOJİK AĞLARDA GÜNDEM OLUŞTURMA: SESSİZ İSTİLA2 İÇERİĞİNİN YOUTUBE KULLANICI GÜNDEMİNİN ANALİZİ

Zeynep GENEL
İstanbul Okan Üniversitesi, Türkiye
zeynep.genel@okan.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-3140-0053>

| | |
|------------|---|
| <i>Atf</i> | Genel, Z. (2022). Göçmen Karşiti Retorik İle Sosyo-Teknolojik Ağlarda Gündem Oluşturma: Sessiz İstila2 İçeriğinin Youtube Kullanıcı Gündeminin Analizi, Yeni Medya Elektronik Dergisi, 6 (3), 268-282 |
|------------|---|

ÖZ

Göç yönetişimi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin (SDG) önde gelen konularından biridir ve SDG 10.7 olarak tanımlanmaktadır. Göç yönetişimi aynı zamanda siyasi partilerin söylemlerini göçmen karşıtı söylemle uyumlu hale getirdikleri bir tür para-krizdir çünkü bu, kamuoyunun hassas kabul ettiği konular arasında yer almaktadır. Türkiye, çağdaş ve geçici göçün başlıca ev sahibi ülkelerinden biri olarak, siyasi partilerin gündem oluşturmak için kullandıkları göçmen karşıtı söylemin özgün konumundan dolayı kamuoyunun tepkisiyle karşı karşıyadır. Bu çalışma, siyasi partilerin göçmen karşıtı söylem ağlarının gündemini belirlemek için kullandıkları göçmen karşıtı iletişim taktiklerini gözlemliyor. Bu amaçla makale, Guo ve McCombs'un Ağ Gündem Belirleme Teorisi kapsamında göçmen karşıtı söylemlerden etkilenen ağların gündemini analiz etmektedir. Bu kapsamda, 16 Haziran 2022'de Hande Karacasu'nun YouTube kanalında yayınlanan ve bir kısa film olan Sessizİstila2 örnek olay incelemesi olarak seçilmiştir. Toplam 9444 YouTube kullanıcısının yorumu nitel kategorik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak göçmen karşıtı söylemle çerçevelenen dijital içeriğin nefret söylemi üzerinden ağların gündemini belirleme gücüne sahip olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç İletişimi, Göç Karşiti Söylem, Dijital İletişim, Halkla İlişkiler Yöntemleri, Ağlarda Gündem Oluşturma Teorisi.

NETWORK AGENDA SETTING BY ANTI-IMMIGRANT RHETORIC: YOUTUBE USER AGENDA ANALYSIS BY CASE OF SESSİZİSTİLA2 MOVIE

ABSTRACT

Migration governance is one of the leading issues of sustainable development goals (SDG) by defining SDG 10.7. Migration governance is also a type of para-crisis in which political parties align their discourse on anti-immigrant discourse because it is a sensitive topic in the public sphere of consensus. Turkey, as one of the prime host countries of contemporary and temporary migration, faces the reaction of the public to the effect of anti-immigrant discourse that is utilized by political parties to set the agenda in their unique position. This study observes the anti-immigrant communication tactics that are used by political parties to set the agenda of networks on anti-immigrant discourse. For this purpose, the paper analysis the agenda of networks that were affected by anti-immigrant rhetoric in the scope of Guo and McCombs' Network Agenda Setting Theory. Within this scope, Sessizİstila2 is selected as a case study which is a short film aired on Hande Karacasu's YouTube channel on 16 June 2022. 9444 total YouTube users' comments are analysed

by the qualitative categoric analysis technique. As a result, it is understood that digital content that is framed by anti-immigrant discourse, has the power of setting the agenda of networks through hate speech.

Keywords: *Migration Communication, Anti-immigrant Discourse, Digital Communication, Public Relations Techniques, Networks Agenda Setting Theory.*

GİRİŞ

Siyasiler tarafından sıklıkla başvurulan göçmen karşıtı retorik, duyuşal anlamda farklı çevreleri manipüle edebilmeye imkân vermesi nedeniyle seçim kampanyalarının konuları arasında yer almakta (Vadaketh ve Low, 2014), ancak bir yandan da toplumun hassas bir konusu olan göçmenlerle birlikte yaşamı zorluk olarak zihinsel olarak gündeme taşıyarak onaylamaktadır. Bunun nihayetinde göç ve uyuma dair diğer seçenekleri düşündürecek kavramların toplum tarafından kabulü imkansızlaşabilmektedir (Joke, 2013). Bir siyasal iletişim aracı olarak konumlandırılan göçmen karşıtı retorik (Beasley, 2006), gelişen dijital iletişim teknolojileri ve dijital iletişim platformlarının gündelik pratiklerde yoğun tüketimi ile birlikte hipermetinsellik ile dijital kamusal alanda yeniden üretime imkân vermesi (Ekman, 2009), etkileşim yaratma ve eğilim şekillendirme (Farkas, Shou ve Neumayer, 2018) özelliği nedeniyle siyasal iletişim kampanyalarında gündem oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır.

Sosyal bilimlerin birçok alanının söylem ve eylem düzeyinde inceleme konusu olan medya, kamusal düşüncenin oluşumunda görüntü, ses ve yazılı kodlamalarla çerçevelediği iletiler üzerinden ideolojileri ve iletişimsel eylemi biçimlendirebilmektedir (Beasley, 2001). Habermas (1997), kamusal alanın bir katmanı olarak medya ve onun ürünlerini dönüştüren kanaat önderlerini, kamuya ait olan ve sorunların tartışıldığı, beklentiler üzerinde topluluğun üyelerinin çözüm aradığı iletişimsel katmanını dönüştürücü etkiye sahip olduğunu öne sürmektedir. Birçok kanaat önderi, sivil toplum örgütü ve konulara dair uzmanlar bilginin şekillenmesine bu katmanlar aracılığı ile etki etmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), kamusal alanın iletişimsel katmanını şekillendirecek güce sahip olmanın (Joke, 2013) ötesinde, Matomoros- Fernandez'in (2017) gerçekleştirdiği ırkçı söylemin sosyal etkileşimsel boyutunu YouTube, Twitter ve Facebook üzerinden incelediği çalışmada ele aldığı gibi mobil etkileşimin aynı zamanda yeni sosyo-teknolojik yapıları üretirken gündemi oluşturabildiğini ve bu sosyo-teknolojik yapıların bir toplumsal hassasiyet olarak göçmen karşıtı hassasiyeti üretebildiğini (Gombas, 2017; Ekman, 2019) göstermektedir. Sosyo-teknolojik yapılar, kolay erişilebilen ve seferber edebilen birçok kullanıcının bir araya gelmesi ve algıyı şekillendirmesi açısından birçok iletişimci tarafından incelenmekte (Joke, 2013) ve farklı alanlara yönelik tüm bu çalışmalar kolektif zihinsel üretimin yapısal anlamda bir medyuma dönüşerek veya Joke (2013)'ün belirttiği gibi kendi kamusal alanını inşa ederek güçlü etkiyle yayılarak geniş kesimleri mobilize edebildiğini göstermektedir. Benzer şekilde, Calderon, Vega ve Herrero (2020) tarafından İspanya'daki sağ tandanslı Vox partisinin siyasal iletişim stratejisi olarak göçmen karşıtı dijital içeriklere tepki olarak verilen 1977 yorum üzerinden Twitter etkileşimini inceleyen çalışma, dijital alanda kullanıcıların yorumları üzerinden oluşan gündemde ötekileştirmenin oluşmaya başladığını ortaya koyan alaycı, aşağılayıcı, tehdit edici veya suçlayıcı temaların sosyo-teknolojik yapıların etkileşiminin egemen söylemine dönüştüğünü göstermektedir. Öteki birlikte yaşayan gruplardan birinin diğerleri tarafından belli özellikleri temel alınarak dışarı itilmesidir (Habermas, 2002). Göçmen karşıtı retorik ürettiği yapılardan biri de biz ve onlar karşıtlığıdır. Böylelikle toplumda var olan bir grup için ötekileştirmeyi gerçekleştiren kalıp yargılar kamusal alanın iletişimsel katmanında dolanıma girer. Nitekim, Cap (2017)'in göçmen karşıtı retorik Polonya'da yarattığı iletişimsel etkiyi incelediği çalışma, etkileşim analizinde terörist ile göçmenliğin bağdaştırıldığını göstermektedir. Bu durum retorik genelleştirme algısına yol açabildiğini ve dezavantajlı bir grup olarak göçmen toplulukların gündelik yaşantılarını olumsuz etkileyebilme olasılığının etik açıdan tartışmaya açılmasını gerektiğini düşündürmektedir.

Tekrar tekrar üretilen sosyal etkileşim biçimi olarak göçmen karşıtı söylem, bir kamusal alan olarak sosyal medya platformlarında kalıp yargıları geliştirebilmekte (Vadaketh ve Low, 2014) ve hatta bu etkileşim nefret söylemini şekillendirerek kamusal bir çatışma alanına dönüştürebilmektedir. Bir Avrupa Birliği projesi olan Bricks Hate Speech'in 2017 verileri, göç alan birçok ülkede nefret söyleminin yükselişte olduğunu ortaya koymaktadır (Faustini, 8 Kasım 2017). Ana ve yeni akım medyada göç iletişimi etiğinin

anlaşılamamış olması, bu noktada gerekli düzenlemelerin gerçekleşmemiş ve barış gazeteciliğinin henüz repertuvarda yer almayışı, özellikle kullanıcı etkileşimini zararlı yönde harekete geçirilebildiğini düşündürmektedir. İtalyan Parlamentosu tarafından (2019) gerçekleştirilen bir çalışma bir kamusal alan olarak medyada göçle ilgili hassas konuların iletişiminin doğru yönetilememesinin nefret suçu, nefret söylemi, ayrımcılık ve yanlış temsilin tek tipleşmesine yol açtığını göstermektedir (Faustini, 8 Kasım 2017).

Bu durum stratejik iletişim açısından bakıldığında konu yönetişimin gerçekleştirilemediğini ve göç yönetişimi kapsamında ele alınması gereken toplumsal hassasiyet oluşturan göçmen konusunun krize dönüşebildiğini düşündürmektedir. Coombs ve Holladay (2012), sosyal medyada kamuoyunun dikkatini çeken konuların yönetim planının doğru yapılandırılmadığında bir para-kriz yaratabildiğini işaret etmektedir. Para-kriz Coombs ve Holladay'ın (2012) tanımıyla “Kriz gibi olan durumlar” olup, “Konu ile ilgili yetkililerin hızla harekete geçmesini” (408) gerektirmektedir. Coombs ve Holladay (2012) sosyal medyada yer bularak şiddetlenme potansiyeli bulunan krize dönüşme potansiyeli taşıyan para-krizlerin yapısal dönüşüm süreçlerinin gözlemlenerek, süreç açısından analiz edilmesinin krizi yönetmenin ilk adımı olduğunu işaret etmektedirler. Böylece krize verilecek tepkinin planlanması ve geliştirilmesi mümkün olabilmektedir.

Bu kapsamda, bu çalışmanın amacı Haziran 2022 tarihinde YouTube üzerinden yayına giren Sessizİstila2 kısa filminin göçmen karşıtı retorik kullanarak sosyal medyada oluşturmaya hedeflediği ön görülen göçmen karşıtı hassasiyetin sosyo-teknolojik yapıların oluşumuna etkisinin; göçmen karşıtı söylemin farklı sosyo-teknolojik yapılarda oluşturduğu kalıpların ve bu ağlar aracılığı ile göçmen karşıtı söylemin ağların egemen gündemine dönüşme eğiliminin McCombs ve Shaw (1972) tarafından geliştirilen Gündem Oluşturma Kuramı temelinde gözlemlenmesidir. Bu açıdan, takip eden bölümlerde Türkiye’de söylemi üreten siyasi partiler ve kamuoyu açısından göç konusuna yönelik eğilimlere değinilmekte, teorik yaklaşım ve analiz yöntemi açıklanmakta ve bulgulara yer verilmektedir.

TÜRKİYE’DE GÖÇ KONUSUNA YÖNELİK EĞİLİMLER

Türkiye’nin 2011 yılından itibaren karşı karşıya kaldığı kitlesel göç hareketliliği bir kriz olarak kabul görse de siyasi partilerin seçim kampanyalarında yer almaya başlaması daha geç dönemlerdedir (İçduygu, 2017). Türkiye’de 2018 seçimleri sürecinde seçim bildirelerinin söylemine bakan bir çalışma, göç konusuna Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) tarafından misafir ve destekler üzerinden, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından Türkiye’nin niteliksiz sığınmacı kabul eden ülkeye dönüşmesi üzerinden bir sorun olarak, Halkların Demokratik Partisi (HDP) tarafından misafir söylemi, mülteci haklarına yönelik eksikler ve bu söylemin nefret söylemine yol açabilecek potansiyele sahip olduğunu eleştirerek, İyi Parti tarafından ise misafirlerin ülkelerine dönmeleri konusunda yardımcı olmak şeklinde yer verildiğini ortaya konmaktadır (Uygun, 2021). 2015-2019 yılları arasında Türkiye’deki siyasi partilerin parlamento konuşmalarını inceleyen ve eğilimleri frekans analizi ile ortaya koyan bir çalışmanın sonuçlarına göre ise, göç konusunda CHP en fazla negatif eğilim gösteren siyasi partiyken, İYİ Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) onu ikinci sırada izlemekte, AK Parti ve HDP ise olumlu yönde eğilim ortaya koymaktadır ve göç konusunun siyasi partilerin konuşmalarında ön sırada yer almadığı anlaşılmaktadır (Apaydın ve Müftüler Baş, 2021).

Öte yandan toplumun gündeminde göç konusunun nasıl yer aldığı tarihsel olarak bakıldığında ön sırada olmadığı gözlemlenmektedir. Ipsos tarafından 2019 yılında Türkiye’deki sorunları anlamak amacıyla yapılan Türkiye Barometresi araştırmasında göçmen sorunu en önemli sorunlar arasında yer almazken, 2021 yılında yine en öncelikli sorunlar arasında yer almadığı görülmektedir. Ancak toplumsal uyum açısından kamuoyuna yönelik çalışmalara bakıldığında farklılaştığı anlaşılmaktadır. 20 Haziran 2022 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan Dünya Mülteciler Günü’ne yönelik 28 ülkede gerçekleştirilen algı araştırması Türkiye verileri savaş veya zulümlere ülkede destek olunarak kapı açılmasının Türkiye’de %66 ile diğer ülkelere göre daha düşük oranda kabul gördüğünü, son iki yılda ise bu oranın %11 gerilediğini göstermektedir. 28 ülkeden %25 ile gelenlerin topluma uyum sağlayacağını en az düşünen toplum ise yine Türkiye’dir. İstihdamın göçmenlerin uyumunu kolaylaştırabileceğini %33 ile en az düşünen Türkiye kamuoyu olurken, sınırların kapatılmasını destekleyenler %76 ile en yüksek oranı göstermektedir. Aynı çalışmada Ukrayna-Rusya Savaşı ile beraber göç alan ülkelere daha ılımlı bir bakış olduğu görülürken, Türkiye’deki toplumun Suriyelilere odaklandığı anlaşılmaktadır (Ipsos, 2022).

Düzenli olarak yapılan Suriyeliler Barometresi araştırması 2017 verileri, iki toplum arasında uyum için gereken toplumsal kabulün oluşmadığını, Suriyelilerin %16,7'sinin Türkiye'de kalmayı düşündüklerini göstermektedir. 2018 seçimlerinde ilk kez parti söylemlerine dahil olan göç konusu sonrası aynı çalışmanın 2019 raporu ise Suriyelilerin %51,8'inin geri dönmeyi düşünmediğini ve toplumun büyük bir kısmının göçmenlere vatandaşlık verilmemesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2019). İçduygu (2017), bu çözümsüzlüğün bazı siyasi yapılar tarafından bir fırsat alanına dönüştürüldüğünün altını çizirken Yolcu (2018), yaptığı çalışmada siyasal iletişim kampanyalarında göç kapsamında geri gönderme dışında başka bir uyum politikasının yer almayışının bu çatışmayı şiddetlendiren bir unsur olduğunu ortaya sürmektedir. Göç yönetişimi yaklaşımlarından biri olan gönüllü geri göndermenin (Arawolo, 2002) kamusal alanda tartışmaya açılması ve bir politika olarak kamuoyuna sunulmasının rakip siyasi yapılar tarafından bir siyasal iletişim aracı olarak kullanımını ve kabulünü kolaylaştıran bir unsur olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışma, Türkiye'de parti ana konumlandırmasını göçmen karşıtı söylemin üretimi üzerine inşa eden Zafer Partisi'nin toplumun hassas kabul ettiği konulardan birini dijital iletişim yöntemleriyle ve sosyo-teknolojik ağlar üzerinden gündeme taşınmasını gözlemlemektedir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmanın araştırma kısmında Ağlarda Gündem Oluşturma Teorisi'nin ikili yapı yaklaşımından yola çıkılmakta, YouTube kanalından paylaşılan bir göçmen karşıtı söyleme yapılandırılan içerik örnek birim olarak ve bu film altında paylaşılan yorumların oluşturduğu anlamsal içerik ikinci yapı olarak ele alınmaktadır. Bu teori üzerine çalışmanın temellendirilmesinin öncül nedeni, göçe dair söylem içerisinde örtük bağlamı anlamak için sosyal etkileşimi yaratan eko-sistemin bir bütün olarak ele alınması ihtiyacıdır. Çünkü Van Dijk (2009), göç söyleminin birçok farklı söylem türünü kapsayabilecek “Göçün bir parçası olarak sosyal etkileşime dayalı bir söylem türü olduğu” (289) belirtir ve ona göre “söylem ve konuşmanın kendisi değil, etki alanındaki iletişimsel durumun unsurlarının katılımcılarının yarattığı yapılarla” (2009:8) anlaşılabilir. Böylelikle göç söyleminin anlaşılması veya teorik bir çerçevede ele alınması için sosyal bağlam ve iletişimsel durum ile birlikte gözlemlenmesi öne çıkmaktadır. Bu nedenle, bu tip analizlerde nitel derinliğinin anlaşılmasında bağlam odaklı çalışmak, bilginin kontrolüne yönelik stratejiler geliştirebilmek için enformasyonun yarattığı eko-sistemi anlamak açısından son dönemde öne çıkan konular arasındadır (Öztürk ve Zeybek, 2020). Özellikle kamusal politikaların oluşturulmasında nitel gözlem ve analiz yöntemlerinin göç konusunda sisteme entegrasyonunun önemli olduğu tartışılmaktadır (Haas, 2006; Sorenson, 2022).

Türkiye'de internet kullanıcılarının %70,8'i sosyal ağlarda ve kullanıcılar günlük internet kullanımının ortalama iki saat 40 dakikası sosyal medyada geçmekte ve %92 aktif kullanım oranıyla YouTube en çok kullanılan platformlar arasında yer almaktadır (We are social, 2021). Dolayısıyla sosyal medya ağları bilgi edinme, fikir edinme, sosyal etkileşim gibi alanları şekillendirmekte ve bir araştırma alanı haline dönüşmektedir. Geleneksel yöntemlerden farklı olarak günümüzde iletişim uzmanları sosyal medya ağlarını medya eko-sisteminin bir parçası olarak görmektedir ve kullanıcılar “Kanallar ve platformlar arasında gezinen trans-medya tüketicisi” (Bilgili ve Goroshko, 2021: 699) olarak tanımlanmaktadır. Trans-medya tüketicisi, günümüz dijital dünyasında medyada yer alan tek bir içerik yerine içeriğin yarattığı eko-sistem ile birlikte anlamlandırma yapan medya tüketicisidir. Dolayısıyla, dijital iletişim alanındaki çalışmalarda anlam, içerik ve etkileşim ile birlikte üretilmektedir. Bu durumda McCombs ve Shaw'ın (1972) üçüncü boyut diye nitelediği ve kanaati yönlendirenlerin bilgiyi nasıl biçimlendirdiğini anlamaya odaklandığı gündem oluşturma çalışmalarından yola çıkarak, her bir sosyal medya kullanıcısının yorumlarıyla anlamı şekillendirdiği düşünülmekte ve bu nedenle Van Dijk'in (2009) öne sürdüğü gibi söylemi bir öbek olarak ele almayı gerektirebilmektedir. Foucault'ya (1972) göre söylem dil, kimlik ve farklılıkları gösteren yapı kategorilerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla, medya içeriğinin aktarmayı amaçladığı gündeme tepkiyi gözlemleyebilmek için sosyo-teknolojik yapılarda ortaklaşan kelime ve ifadeler üzerinden yeniden üretilen kalıpları ve bu kalıpların kategorilerini gözlemlemek önerilmektedir. Yaygınlaşan sosyal medya platformları söylemin yapısalın içerisindeki üretimi için siyasiler tarafından kullanılmakta, farklı platformlara yönelik farklı içeriklerle söylemin öbeğini oluşturan kategorik unsurlar aktarılabilmektedir. Van Dijk (2016) bu yeni yapıyı oluşturan katmanların “Etkileşim içindeki tarafların kontrol durumuna bağlı olan eylem ve zihinsel süreçleri kapsayan anlam ve bağlamları anlayarak hareket etmesi ve tepki vermesini” (aktaran Öztürk ve Zeybek, 2020:95) sağladığını belirtir.

Çalışmanın analiz kısmında söylemi aktaran etkileşim öbeğindeki kategorileri anlamak amacıyla nitel içerik analizi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, 17.06.2022 tarihinde YouTube üzerinde ve farklı bir kanaat etkileyeni olan Hande Karacasu kanalından yayınlanan Sessiz İstila2 kısa filminin yorumları MaxQda 2022 programı aracılığı ile ve nitel gözlem amacıyla elde edilmiştir. 16.06.2022 tarihinde yayına giren film toplam 1.111.822 kez görüntülenmiş ve 9.444 yorum almıştır. Bu kapsamda, Gündem Oluşturma Teorisi temel alınarak, Türkiye’de göçmen karşıtı iletişim stratejisi belirleyen siyasi kampanyaların sosyal medya iletişimde yer alan kalıp, metafor ve sembollerin sosyal ağlardaki gündeme etkisinin nasıl olduğunun? Van Dijk’in (2009) sıklıkla vurgu yaptığı söylemsel istismara sosyal medyada kullanıcılarının nasıl reaksiyon verdiği? Hangi tip kalıp yargıları şekillendirdiğinin anlaşılması hedeflenmektedir.

Analiz kapsamına alınan yorumlar Sessiz İstila 2 filminin YouTube yorumları olarak toplam (n:9444) yorumu kapsamaktadır. Çalışmanın analiz kısmında öncelikle anonim hesaplar, sıklıkla aynı hesaptan tekrar eden postlar ve sosyal medya trafikerlerinin hesapları nonim ve organik yorumları gözlemleyebilmek amacıyla ayrıştırılmıştır. Bu doğrultuda, etkileşim tablosu üzerinden Twitter Web Client erişimleriyle gerçekleşmiş anonim paylaşımlar (n:1630), trafikerlerin aralarında geçen konuşmaları içeren paylaşımlar (n:198), çoklu anahtar kelime üzerinden oluşturulmuş görüş bildirmeyen ve aynı hesap üzerinden tekrar edilen tweetler (n:710), trafik oluşturmak amacıyla yapıya dahil olduğu ön görülerek hesapların yapısı gözlemlenerek çıkarılmıştır (Total n:2538).

Kalan (n:6906) yorum yargısal olarak seçilmiş, nonim ve organik hesaplar tarafından paylaşılan (n:4550) yorum analiz kapsamına alınmıştır. Bu açıdan analize özel yapılandırılmış yazılımın veri toplamadaki kısıtları ve analizin araştırmacı tarafından tek taraflı kodlanması bir sınırlılıktır. Çalışmada elde edilen verilerin, göçmen karşıtı söylemin etkisini iletişim çalışmaları kapsamında gözlemleyerek, stratejik iletişim yönetimi için gerekli adımlar olan problemi tanımlama ve olası yaklaşımları belirleme (Coombs ve Holladay, 2012), açısından uygulayıcılara birincil kaynakların analizi ile katkı sağlaması ve bu alandaki araştırmacılara nicel ölçümler için envanter oluşturması hedeflenmektedir.

TEORİK ÇERÇEVE: GÜNDEM OLUŞTURMA YAKLAŞIMI

Bu çalışmada kanaat alanı olarak medya katmanında oluşturulan çerçevelerin Habermas’ın (1997) tarif ettiği iletişimsel kanaat alanında hangi kodlarla sosyo-teknolojik ağların gündemini etkilediğini anlamak hedeflenmektedir. Medya ve kanaat alanında sıklıkla “halkın ne düşündüğünün medya tarafından şekillendirilmesi” (12) olarak tanımlanan ve McCombs ve Shaw tarafından 1972’de geliştirilen Gündem Oluşturma Teorisi temel alınmaktadır. Teoriye göre bir siyasal iletişim kampanyasının temel ajandasının belirleyicisi medyadır. Çünkü, bireylerin gündelik pratiklerinde politikaya dair bilgi aldıkları baskın kaynak medyadır (McCombs ve Shaw, 1972), dolayısıyla retorığın oluşturulmasında McLuhan’ın belirttiği gibi form içeriği biçimlendirici güçte olabilmektedir. McCombs ve Shaw’ın (1972) 1968 başkanlık seçimlerinde sahadan edinilen gösterge kelimelerin gündem oluşturma amacıyla kullanıldığı Chapell Hill kampanyasını incelemesi sonucu ortaya koyduğu çalışma, kamusal alanda hassas kabul edilen konulardan bazılarının medya etkisiyle ön planda bir soruna dönüşerek ve algıyı biçimlendirerek seçim gündemini oluşturabildiğini göstermektedir.

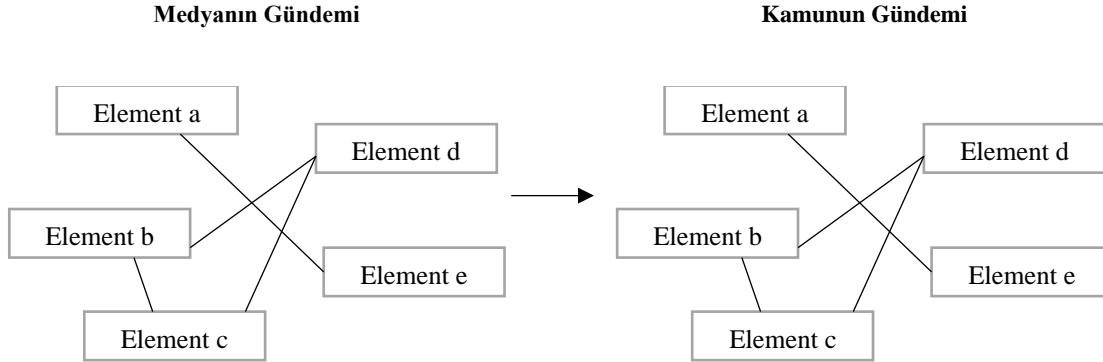
Farklı seçimler üzerine yapılan çalışmalarla geliştirilen Gündem Oluşturma Teorisi, iki katman olarak medyanın ve halkın ajandasını belirleyen öge ve konulara odaklanmaktadır (McCombs, 2004). İletişim profesyonelleri tarafından üretilen enformasyonun, kitleler tarafından nasıl anlamlandırıldığı, hangi sembolik iletişim alanlarına ayrıştığı ve bu öğelerin nasıl tutum oluşturduğu bu çalışmaların temel sorunsalları arasındadır. Teoriye göre, üç seviyede ajanda oluşturma gerçekleşebilmektedir. Birinci aşamada, iletişimciler tarafından çerçevelenen konuların halk arasındaki dikkat çekiciliğine odaklanır, halkın gündemi ile medyanın oluşturduğu gündemin kesiştiği alanı inceler. Dolayısıyla kimin ajandayı oluşturduğunu gözlemleyerek aktör ve iletişimsel bilgiyi üreten arasındaki etkileşimi mercek altına alır. Burada temel nesne enformasyonun niteliği ve ajanda oluşturma etkisidir (Protes ve McCombs, 1991). İkinci seviyede gündemi belirleyen eğilimlerin hiyerarşisini oluşturan nesnelere oluşan gösterge sistemini inceler, son seviyede ise medya ve kamu gündemindeki meselelerin kamuların gündemindeki belirginliğini başka bir deyişle söylem öbeğinin algısal yansımaları anlamaya çalışır (Guo ve McCombs, 2011). Bu bakış açısı ile “Medyanın bir konunun belli özelliklerine vurgu yapması, insanların düşüncelerini şekillendirmek amacıyla ipucu yapılandırmasına” odaklanır (McCombs ve Ghanem, 2001:37). Bu noktada

teoriye göre baskın olarak kullanılan görsel, yazılı, sözel ve hatta kanaat etkiyeni üzerinden kodlama yöntemleri, sembolik iletişimi yapılandırarak çağrışımlar üzerinden duyguları baskınlaştırır ve karar sürecini şekillendirebilmeyi amaçlar (McCombs ve Ghanem, 2001).

Burada teori, kaynak medyum olan politik liderden farklı, etkileyenlere ve etkileyenlerin üzerinden içeriği yeniden formatlayarak topluluklara ulaştığını göstermektedir. Günümüzde bir halkla ilişkiler yaklaşımı olarak sıklıkla medya üzerinden etki sağlamak üzere tasarlanan ve uygulanan gündem oluşturma ve gündem yönetme yaklaşımı, medya üzerinden dikkat çekecek bir etkiye ulaşarak, anlamı transfer eden enformasyon ile hedef kitleleri angaje etmek üzerine odaklanan bu üç boyutta gözlemlenmektedir (Guo, 2012). Göçmen karşıtı söylem üzerinden en çok tartışılan örneklerden biri yaklaşık on ay gibi bir sürede kamuoyunun hassas olduğu konuların sıralamasını değiştiren ve ilk sıradaki ekonomi ile göçmen sorununu bağdaştıran ‘Kal ya da Terk et’ konumlandırılmalı Brexit kampanyasıdır. Ipsos tarafından Mayıs 2016’da İngiliz kamuoyuna yönelik gerçekleştirilen çalışma, kamuoyunun öncelikleri arasında ekonomiye ilk sırada göçmen sorununu ise son sıralarda verirken, Temmuz 2016 ‘dan itibaren tekrar eden anketlerde kamuoyunda göçmen ve ekonomi sorununun birleştirildiği ve göçmen sorununun ilk sıraya doğru yükseldiği görülmektedir.

Geleneksel gündem oluşturma çalışmaları, aktarılan konular ve bunlarla ilgili oluşan eğilimlere odaklanırken, yeni medya odağındaki çalışmalar, yapılandırılan çağrışımlar ve kamunun gündemindeki metaforlar, ifadeler arasındaki ilişkiye veya bilişsel ajanda oluşturmaya odaklanmaktadır (Guo ve McCombs, 2011). İnternet teknolojilerinin gelişimiyle birlikte gündelik iletişimin belirleyicisi konumuna geçen sosyal medya platformlarında oluşan kamusal gündemi anlamak amacıyla Guo ve McCombs (2011) tarafından Ağlarda Gündem Oluşturma Modeli alana kazandırılmıştır.

Tablo 1. Ağlarda Gündem Oluşturma Kuramı



Kaynak: Guo ve McCombs, 2011

Ağırlıklı olarak medya kuruluşlarının içerikleri ve bir kamusal kanaat alanı olarak dijital ağlardaki etkisi üzerine yapılandırılan çalışmalarda sosyal medyada oluşan yapıların kamuoyunu etkilemede etkin olabildiği tartışılmıştır (Guo, 2012). Ağların gündemi yaklaşımı, medyada ve iletişimsel katmanda oluşan kalıpları ve aralarındaki etkileşimi inceler (Guo ve McCombs, 2011). Teoriye göre, bilişsel repertuarımızda bulunan çağrışımlar bilgiyi şekillendirmemizi sağlar ve Guo ve McCombs’a (2011) göre “Yeni medya, özellikle toplumsal konularda bu bilişsel repertuarımızın oluşumunda baskındır çünkü yeni medya yalnızca bir konudaki eğilimimizi etkileyecek kalıpları aktarmakla kalmaz, aynı zamanda onun ağsal yapısını da aktarır” (7). Bu noktada kullanılan medya içerikleri ile kamunun gündeminde yer alan içeriklerin uyumunu anlamak amacıyla araştırmacılar tarafından ağların analizi için (Guo ve McCombs, 2011) içerik analizi (Guo, 2012), tematik analiz (Sogelola, 2012; Ahmed, 2014) ve söylem analizi (Chen, Su ve Chen, 2019), yöntemlerine başvurulmaktadır.

Ağ analizinde analiz birimi ikilidir ve “Bu ikilikleri kodlamak için araştırmacı öncelikle bir blog yazısı veya haber yayını gibi bir örnek kodlama birimine karar verir” (Guo, 2012:620). Bu doğrultuda, bu çalışmada öncelikle 16 Haziran 2022 tarihinde Hande Karacasu’nun resmi YouTube kanalından paylaşılan Sessiz İstila2 kısa filmi kodlama için örnek birim olarak yargısal olarak seçilmiştir. Analizde medya alanı olarak seçilen ve Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya platformlarından biri olan YouTube, “Dünyada kamusal müzakere ve siyaset alanı konularında araştırmalara konu olmuş ancak Türkiye’de

siyasal iletişim alanında çok az çalışmaya konu olmuştur” (Öztürk ve Zeybek, 2020:95). Buradan yola çıkarak sunan göçmen karşıtı söylemin destekçisi olarak bilinen Hande Karacasu’nun yayınladığı kısa film ele alınmıştır. Bu kapsamda göçmen karşıtlığını üretmek amacıyla filmde kullanılan imgeler, ifadeler, mitler ve bunlara verilen YouTube kullanıcı tepkisi olarak yorumların içeriğinin kategorik olarak nitel analizi hedeflenmiştir.

ANALİZ BULGULARI: BİR MEDYA GÜNDEM ALANI OLARAK SESSİZ İSTİLA2 FİLMİ

Kısa filmin retorik yapılandırmasında izleyiciyi algısal bir kıyasa yöneltmek amacıyla çerçeveleme teması olarak “önce ve sonra” çerçevesi kullanıldığı görülmektedir. Bir çerçeve yöntemi olarak “önce ve sonra” kalıbı neden bir tarafın seçilmesi gerektiğini anlatırken, duysal dikkati öne çıkararak ikilikler yaratmayı hedefler (Adas, 2011). McCombs (1972) anlamın yaratılmasında imajların taşıdığı çağrışımların ifadelerden daha güçlü etki yaratabileceği üzerinde durur. Anlamın şekillenmesi için gereken çağrışımları sağlamada göstergeler ve metaforlar dikkat çekmek açısından etkilidir. Filmin giriş hikayesinde, Çin ve Türk boyları arasında geçen bir çatışma ile giriş yapılmakta, bu girişin kap arketipini bilişsel olarak harekete geçirmeyi hedeflediği, Çin kimliğinin virüs ile ilişkilendirilerek kimlik üzerinden tehlike algısının hedeflendiği gözlemlenmektedir. Bir kimliğin diğer bir topluluğun mahremiyet alanı olarak sınırını izinsiz geçmesi bir savaş nedeni olarak kodlanmakta ve nefret söylemi üreten kategorilerden düşmanlık /savaş kategorisini (Hrant Dink Vakfı, 2019:11) barındırdığı gözlemlenmektedir.

Yuva ve Vatan (Türk Yurdu) temaları üzerinden Türklük değerleri çağrıştırılmakta ve vatanın kutsallığına, Çin akıncılarının tek bir Türk savaşçısıyla püskürtülmesiyle sınırın geçilmez oluşuna yönelik sözel, görsel ve işitsel öğelerle ileti kodlanarak Türk kimliği ve ötekinin üretildiği düşünülmektedir. Göçmen karşıtı söylemin öbeğinde yer alan önemli retoriklerden biri milliyetçilik olarak gözlenmektedir. Cheregi’nin (2015) İngiltere’deki Romanyalı göçmenleri göçmen karşıtı söylem olarak “Büyük Britanya’ya Gelmeyin” kampanyasını milliyetçilik üzerinden incelediği çalışma, Romanyalı karşıtı medya söyleminin milliyetçiliğin öne çıkmasında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bourdieu’ya (1991) göre milli kimlik “Belli bir sınıfı temsil eden ve söylem ile biçimlendirilerek, yeniden üretilen sosyal bir yapıdır” (221). Milli kimliğin medya üzerinden farklı konular üzerine yeniden inşa edilmesi bazı araştırmacılara göre milliyetçilik temsili üzerinden göçmen karşıtı söylemin yapılandırılmasını sağlarken (Hall,1992), bazılarına göre farklı metafor ve simgelere çağrışım oluşturmak suretiyle söylemin inşa edilmesini sağlamaktadır (Billig, 1995).

Başlangıç retoriği ile oluşturulan Türk milliyetçiliği, bu söylem öbeğinin MHP ve İYİ Parti seçmenlerine yönelik değerleri sembolize eden simgelerle çağrışımı (Hakan, Aybars, kurt, kurt sesi, logo) hedeflediği ve duyguları harekete geçirmeyi amaçladığı gözlemlenmektedir. Orta Asya Türklerinin gelenekleri Türklük akımının değerlerini güdüleyen semboller üzerinden ilerlemekte, MHP ile AK Parti arasında değişken seçimler yapan seçmen hedef kitesine odaklandığı düşünülmektedir. Öte yandan filmin sonrası bölümünde modern Türkiye’ye geçiş yapılmakta ve tarihsel olarak bu geçişe gönderme yapılmaktadır. Modern Türkiye’ye yönelik sembollerin çağrışımının iletişimine yönelik olarak yapılandırıldığı gözlemlenirken, öncesi bölümündeki Türk Yurdu’nun işgali kadraja giren yabancılarla gösterilmektedir. Bu kısımda diğer seçmen kitlelerinin yanı sıra CHP, MHP, AK Parti, İYİ Parti seçmenlerini hedefleyerek Atatürk heykeli ve İzmir Marşı ile kodlandığı gözlemlenmektedir.

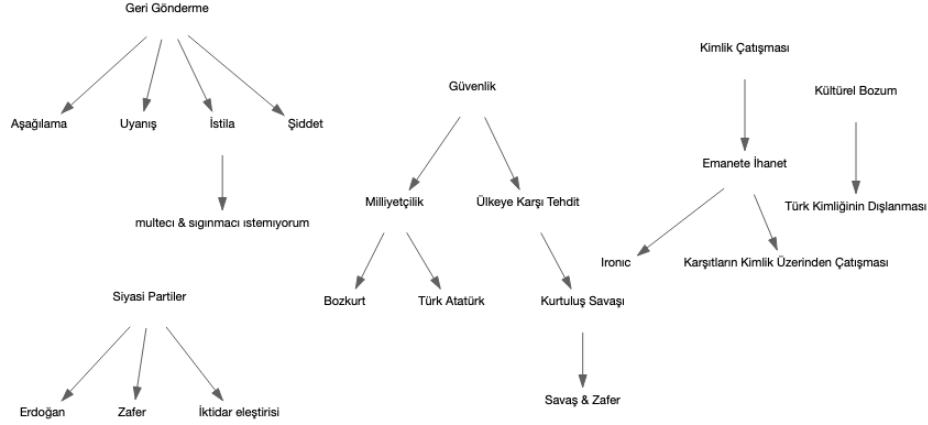
Hikâyede kahraman olarak konumlandırılan ve namusa gönderme yapılan Türk kimliği ve kadın konumlandırması olarak öne çıkmakta ve sözel kodlama ile bu değer vurgulanmaktadır. Baudrillard’ın simülasyon kuramından esinlenerek yansıtılan Matrix burada çağrışımı güçlendirici ve dikkat çekici bir mit olarak kullanılmakta ve Türk yurdunun geleceği için uyanış mesajı gerçekliğe geçişi sembolize eden kırmızı ve mavi kim ile aktarılmaktadır. Filmin geçiş hikayesi atalardan emanet algısını yaratmak amacıyla geçmişten gelen ataların bugünün Türkiye’si ile yüzleşmesi olarak verilmektedir.

AĞ GÜNDEMİ: SESSİZİSTİLA2 FİLMİNİN YORUMLARININ ANALİZİ

Göçmen karşıtı söylemin ağların gündeminde yansımaları anlamak amacıyla medya birimi olarak seçilen sessiz istila filminin yorumları analiz edilmiştir. Kategorik kodlama ile elde edilen bulgular beş ana kategori altında tepkilerin dağılımı gösterdiğini ortaya koymaktadır (Tablo3). Bunlar kimlik çatışması üzerinden

ötekileştirmenin kalıp yargılarla üretilmesiyle göçmen karşıtı söylemin aktarımı, güvenlik ve tehdit algısına yönelik kalıp yargılarla göçmen karşıtı söylemin aktarımı, göç yönetimi politikası olarak kamuoyuna açılan gönüllü geri gönderme yaklaşımına karşıt üretilen “istila” miti üzerinden göçmen karşıtı söylemin aktarımı ve siyasi partilerin politikalarına yönelik yorumlardır.

Tablo 2. Göçmen Karşıtlığı Üreten İkilik Kategorileri



Kaynak: MaxQda 2022 Programında Araştırmacı Tarafından Kodlanmıştır.

Yukarıda verilen kategorilerin bazı alt kategorilerdeki farklı algısal çağrışımlarla ifade edildiği gözlemlenmiştir. Geri gönderme kategorisinin altında aşağılama, uyanış, istila ve şiddete yönelik kelimelerin, betimlemelerin, sembol ve emojilerin yer aldığı görülmektedir. Güvenlik kategori altında ise tehdit algısı üzerinden Kurtuluş Savaşı ve savaş / zafer durumuna yönelik ifade ve simgelerin yer aldığı, kimlik çatışması kategorisinin altında ise emanete ihanet, kültürel bozulma, Türk kimliğinin dışlanması, alaycı ifadelerle kimliklerin ötekileştirilmesini gösteren ifade, betimleme ve simgelerin yer aldığı görülmektedir. Tüm kodlu yorumlar ve kategoriler arasında en çok öne çıkan bölümlere dair kelime bulutu şeması milliyetçilik kapsamındaki ifade, simge ve göstergelerin baskın olduğunu göstermektedir.



Resim1. Kategori Kelime Bulutu Şeması

Kaynak: MaxQda 2022 Programında Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.

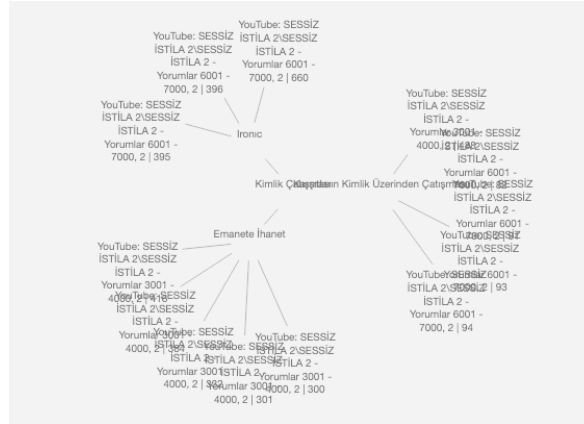
Ülkeye yönelik tehdit algısı yorumlar arasında en sık gözlenen tepkilerden biridir. Kimlik çatışmasının altında farklı kimliklerin çatışması ve buna yönelik din, gelenek ve yaşam tarzı gibi değerlerin çatışmasının oluştuğu görülmektedir.

TÜRK / ARAP KİMLİĞİ ÜZERİNDEN GÖÇMEN KARŞITI SÖYLEMİN ÜRETİMİ

Foucault'ya (1972) göre egemen olanın yaratımında özne bireylerdir ve yaygın olan ancak kendi iradesi bulunmayan özneler olarak bireyler üzerinden yaratılır. Egemen ve bilgi arasında doğrudan bir bağlantı vardır ve bu noktada öteki belirteç konumundadır. Gündem oluşturma çalışmalarında karşıtıklara dayanan göstergeler üzerinden söylemin inşası da temelde kimliklerin tanımlanması ve ayrıştırılmasını hedeflemektedir (Calderon, Vega ve Blanco, 2020). Sogelola'nın (2018), Brexit Referandum'u öncesi 10 hafta süren göçmen karşıtı söylem kampanyasını incelediği çalışma kalmak veya çıkmak isteyenlerde de göçmen karşıtlığı söyleminin kendi ülkelerinde yabancı hissetme algısını güçlendirdiğini düşündürmektedir (Ipsos Mori, 2017). Uçucu gerçeklik algısı kamusalın medya katmanı üzerinden iletişimsel katmanı hedeflemektedir (Sundin, 2015) ve bu katman, anlamların sembolik olarak değiş tokuş edilmesiyle "biz ve onlar" kalıbı üzerinden kanaati üretecek nedenleri sıralayarak ilerler.

Çalışmaya medya birimi olarak alınan Sessiz İstila2 filminin öncesi hikayesinde verilen onlar karşıtlığı Çinliler üzerinden inşa edilmektedir. Matrix metaforu üzerinden "Türk yurdunun geleceği" için harekete geçmek için uyanmak mesajı iletilmekte, sonrasında ise kadrajda gösterilen yabancılar ile "işgal" teması aktarılmaktadır. Bu aşamada kimliği sembolize eden bayrak, müzik gibi göstergeler ile vatanın kutsallığı gibi değerlere sembolik öğelerle çağrışım yapılmasının hedeflendiği gözlemlenmektedir. Örneklem kapsamına alınan yorumlara bakıldığında iki ayrı ötekileştirme tepkisinin oluştuğu gözlemlenmektedir. İlki "Arap- Türk" olarak öteki iken, ikincisi "Türk olarak kendi vatanında öteki" olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 3. Kimlik ve Ötekileştirme İkililiğinin Ağlarda Gündemi



Kaynak: MaxQda 2022 Programında Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.

Türk kimliğinin Türkiye'de ötekileştirilmesi algısı ön plana çıkan bir kalıptır. Baskın kimlik olarak Türk kimliğinin görünürlüğünün azalması, Türk kültür ve değerlerinin erozyona uğratılmasına yönelik ifadelerle rastlanmaktadır. Türk olarak Türkiye'de yabancı kalmak üzüntü ifade eden kelimelerle anlatılmakta, bazı yorumlarda filmi izlerken bu duruma kullanıcıların ağladıkları ifadesi yer almaktadır. Bu kategorideki yorumlara karşı gelen eleştirel kullanıcı yorumları (n:804) arasında ırkçılık, utanmak ifadelerine yer verilmekte, film ve yorumlarda yer alan tepkiler ahlaki olarak eleştirilmektedir.

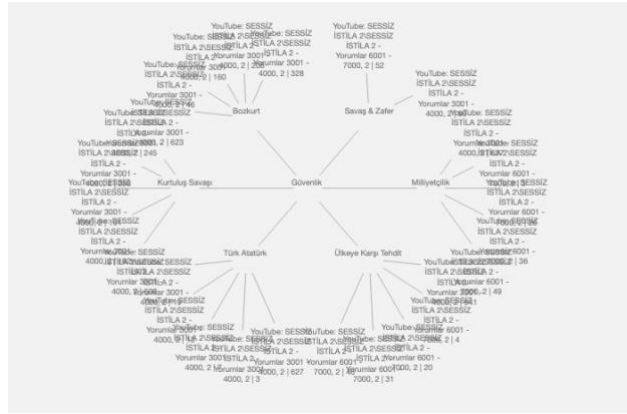
Ağların gündemi gözlemlendiğinde Türk Arap ikiliği üzerinden ironi kalıplarının kullanılarak öz eleştiri yapıldığı ya da alay edildiği ifadelerle de rastlanmaktadır. Filmde yabancı olarak konumlandırılan iki kişinin sokaktaki bir kadına yönelik tacizinin Türk olmaya ait değerlerle bağdaştırılan dinin ve kadının toplumdaki yeri gibi kültürel değerlere ("Bizim kendi dinimiz varken hangi ara Arapların dinine inandık", "Türk Kadını Araplaşma") yönelik bir saldırı olarak algılandığı gözlemlenmektedir (n:1012). Yabancı kimliğinin kadın tacizleri ile bağdaştırılarak simgesel aktaran filmin, bu iki göstergelyi simgeleştirerek nefret söylemini tetikleyebildiği düşünülmektedir. Türkiye'yi Anlama Kılavuzu kapsamında Aralık 2021'de kamuoyu ile paylaşılan verilerine göre toplumun yalnızca %11'i Suriyelilerle benzer gelenek ve değerlere sahip olduğu görüşündedir ve bu oranın son iki yıldır değişmediği gözlemlenmektedir (Ipsos, 2021). Yorumlarda vurgulanan ülkenin işgal altında olması durumundan bazılarının (n:167) kültürel bozumun Arap- Türk kimliği üzerinden ifade edildiği ve bu bağlamda kültürel bir değişim olarak işgali ifade ettiği

ve bir kalıp olarak tehdit algısı yaratarak, Türkiye’yi Anlama Kılavuzu araştırmasına göre toplumun algısında yer aldığı anlaşılan bu sorunu güçlendirdiği gözlemlenmektedir. Bu yönden öne çıkan bir diğer tepki kültürün bozulması nedeniyle emanete ihanet etmiş olma hissini yer aldığı yorumlardır (n:403). Bu noktada “önce ve sonra” kalıbında atalardan kalan emanet mesajları ile bu hissin tetiklendiği ön görülmekte, bu kalıba bazı yorumlarda utanmak, üzülme, ağlamak ifadeleriyle tepki verildiği, bazılarında ise çatışma kalıplarına dahil ifadelerle yol açtığı gözlemlenmektedir.

GÜVENLİK & TEHDİT KARŞITLIĞI ÜZERİNDEN GÖÇMEN KARŞITI SÖYLEMİN ÜRETİMİ

Chen, Su ve Chen tarafından 2019 yılında Covid-19’un gündem yaratmak amacıyla sosyo-teknolojik ağların milliyetçilik temasına duygusal odağı inceledikleri çalışma, toplumsal kanaat önderlerinin değerlerle örtüşen hikayelerinin kullanımının etkin olduğu, bu kullanımın güvenlik algısını şekillendirebildiğini göstermektedir. Milli duyguları harekete geçirmek için filmde kullanılan Türk sembolleri ve Atatürk simgesinin farklı bağlamları üreten kategoriler içinde birçok yorumda yer aldığı gözükmektedir (n:2005). Bu noktada en fazla görülen tepki Türk kimliğinin, Türk gençliğinin ve Kurtuluş Savaşı’nın önüne çıkarılmasıdır.

Table 4. Güvenlik ve Tehdit İkiliğinin Ağlarda Gündemi



Kaynak: MaxQda 2022 Programında Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.

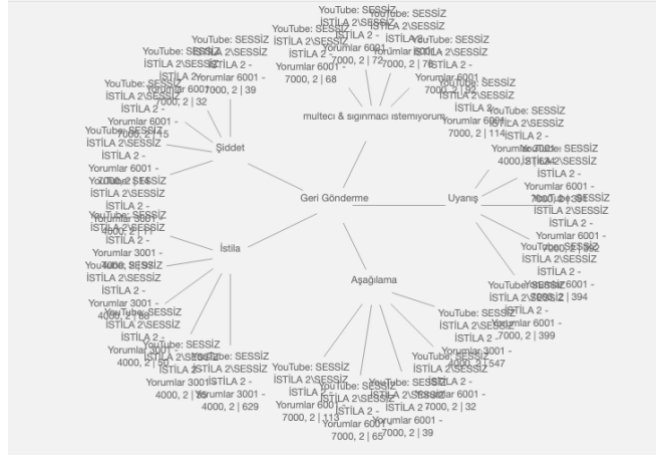
Bir savaş halini yansıtan ifadeler Türk Kimliğinin tehdit altında olduğunu ve bununla birlikte Türkiye’nin tehdit altında olduğunu aktarmaktadır (*Ulan bu güzel cennet mekân vatanımızı Türkiye’imizi o pisliklere bırakacağımız mı sanılıyor Türk’üz la biz TR*), (*“Türk ölmeden ülkesi düşmana hak değildir TRTR”*). Bu kategoride bazı yorumlarda (n:1353) göçmenler bir güvenlik sorunu olarak işaret edilmekte ve bu sorunun çözümüne Türk kimliği üzerinden birleşme çağrısı yapılarak tepki verilmekte, bazı yorumlarda filmde yer alan Türk Yurdu ve ülkücü sembollere yönelik göndermeler yer almaktadır.

Nefret söylemini tanımlamak neredeyse imkansızdır, çünkü doğuracağı kötü sonuçların fark edilmesini sağlayacak kadar yüzeyle değildir (Weber, 2009). Bu yönden Arap kimliğinin filmde bir yabancıyı çöpe atılmasının birçok yorumda takdir ile karşılandığı (n:1511) ve bu sahnenin tekrar tekrar yorumlarda alkış ve teşekkür emojileriyle yer aldığı görülmekte, medya katmanında aktarılan simgeleştirmeye tepki olarak yine bir nefret söylemi kategorisi olan aşağılama (Hrant Dink Vakfı, 2019) tepkisinin oluştuğu gözlemlenmektedir. Bu yönde bazı yorumların (n: 91) şiddet ve hakaret içerdiği (n:136), şiddet göstererek bu sorunu çözmek gerektiğine yönelik ifadelerle yer verdiği (*“Bu iyi günleri efendi gibi gitmezlerse kan kusacaklar, bu ülkenin gerçek delileri inmedi daha ama az kaldı”*, *“Türk Milleti, egemenliğini elinden almak isteyen Türk düşmanlarından intikamını alacak”*), bazı yorumlarda ise filmde gösterilen şiddetin çok yetersiz kaldığı, Türk kimliğinin korunması için daha fazla şiddet gösterilmesine yönelik öneriler yer aldığı görülmektedir. Birçok yorum bir savaş haline yönelik ifadelerle ve emojilere yer vermektedir. Bu yorumlara tepki olarak paylaşılan bazı kullanıcı yorumlarında ise mülteci, sığınmacı ifadeleri yer almakta ve bu grubun ekonomik olarak ülkenin refahına katkı sağladığı aktarılarak eleştirilmektedir (n: 21).

GÖNÜLLÜ GERİ GÖNDERME & SINIR DIŞI ETME ÜZERİNDEN GÖÇMEN KARŞITI SÖYLEMİN ÜRETİMİ

Göçmen karşıtlığı söylemin gündemde daha agresif yer almaya başlamasında ve bir siyasal iletişim taktiği olarak kullanılmasının nedenlerinden biri olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) son dönemde geri göndermeye yönelik teşviklerin tartışılması neticesinde kamuoyu ile bu politikaya yönelik açıklamaların paylaşılmaya başlaması olduğu ön görülmektedir (Demirtaş,18 Ağustos, 2021). Toplumun olumsuz baktığı göçmen grupların medyada konuşulmaya başlamasının bazı siyasi partilerin iletişim içeriklerinde daha sert ifadelerle yer almasının bu yöndeki tepkileri artırmaya etki ettiği düşünülmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan filmde yabancı olarak kodlanan kişinin çöpe atılmasına yönelik yorumlara bakıldığında gönüllü geri gönderme yaklaşımının sınır dışı etmeye dönüştüğü (“Arapları ve tüm mültecileri ülkeden atmadan bize rahat yok”, “Bu misafirlik fazla uzadı biz enayi değiliz herkes ülkesine”, “Neyi bekliyoruz gönderelim mülteci değil bunlar istilacı lanet insan topluluğu”) gözlemlenmektedir. Bu kategori altında yayınlanan filmin toplumun gündemine konuyu taşıması yönünden desteklendiği ve bazı yorumlarda (n:575) bir uyanış çağrısını ifade eden kelime ve simgelerle tepki verilmektedir (“Türk milletini uyandırmak için harika işler yapıyorsunuz :)”, Türk milletini uyandırmak için harika işler yapıyorsunuz”, “Artık dur demeli. Sesimiz gür çıksın. Korkmayın en azından konuşun”).

Tablo 5. Geri Gönderme ve Kovma İkiliği Üzerinden Ağların Gündemi



Kaynak: MaxQda 2022 Programında Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur.

Bu kategori altında yer alan çoğu yorumda çöpe atma metaforu üzerinden farklı aşağılayıcı ifadelerin yer aldığı, (“Mülteci midir sığınmacı mıdır ne b..çöpe düşmesi müthiş olmuş darısı 2023 yılında diğer mahlukların başına amin”, “Geldikleri gibi giderler. Denize dökemezsek bile çöpe atarız”) bu metaforun aktardığı anlam üzerinden tepkinin bir nefret söylemi kalıbı olan aşağılamayı ürettiği ve bu kategoride bazı yorumlarda göçmen sorunun ülkenin en önemli sorunu olduğunu ve esprili bir iletişim tonunun rahatlatıcı etkisinin yer alması gündem sıralamasını sosyo-teknolojik ağların gündemi açısından değiştirebildiğini düşündürmektedir.

Hrant Dink Vakfı'nın 2019 yılında yayınladığı nefret söylemi raporunda “Küfür/hakaret/aşağılama içeren ifadeler bir nefret söylemi kategorisi olarak belirtilmekte ve bir topluluk hakkında doğrudan küfür, aşağılama, hakaret içeren söylemler” (19) olarak tarif edilmektedir. Geri gönderme ve sınır dışı etme ikiliği kategorisi altında bir alt kategori olarak şiddet altında küfür, hakaret içeren tepkilerin olduğu yorumlar (n:168) yer almaktadır. (“Sen hayvandan aşağısın. Senin seviyene inmem. Göndermeler güzel.”, “Bu çözüm değil. Satır, balta, orak ve kılıçla sokak sokak mahalle mahalle sığınmacı bulup doğramalıyız. Ancak böyle kaçarlar”). Bu grup yorumların içerisinde oluşan bir diğer dikkat çeken eğilim ise aşağılama ve şiddet içeren ifadelerin yer aldığı yorumlarda oluşan kutuplaşmadır. Bu kısımdaki yorumlarda iktidarın ve iktidara oy verenlerin bu konuda sorumlu tutulduğu yorumlar göze çarpmaktadır. İktidar partisine yönelik eleştirilerdeki ifadelerin yer aldığı yorumlarda daha yumuşak bir dil kullanıldığı gözlemlenirken (“Ülkeyi yönetenler Türk milliyetçisi değil Arap milliyetçisi”, “Öz yurdunda ben miyim garip. İti el üstünde tutan utansın”), iktidar partisine oy verenlere yönelik ifadelerin sertleştiği gözlemlenmektedir.

Siyasi partilere yönelik yorumların yer aldığı yorumlar ayrı bir kategori altında toplanmıştır. Bu kategori altında benzer çalışmalarda da rastlanıldığı gibi (Chen, Su ve Chen, 2019) iktidar partisinin eleştirisine rastlanmaktadır (n: 743). Bu eleştirilerde Türk kimliğinin yabancılaştırılması, ucuz ve kayıt dışı iş gücünün tercih edilmesi, göç yönetimi politikalarına yönelik eleştiriler yer almaktadır. Öte yandan göçmen karşıtı söylemi ana parti konumlandırması olarak yapılandırılan Zafer Partisi'ne yönelik (n:114) destekleyici yorumların yer aldığı gözlemlenmiştir. Ancak bu kategoride altında yer alan yorumlar ele alınan yorumların az bir kısmını oluşturduğundan iktidar partisi eleştirisi üzerinden göçmen karşıtı Zafer Partisi'ne yönelik destek vermek açısından ağların gündeminde etkisinin oluşmadığı gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Göç alanına ait iletişim stratejileri olumlu veya olumsuz yönde kamuoyunun gündemini belirleyebilmektedir. Chen, Su ve Chen'in (2019) Libya gündemini NAS modeli üzerinden algoritmik olarak incelediği çalışma sonuçları online sosyo-teknolojik yapılarda üretilen ağ gündeminin medya gündeminden daha etkili olabildiğini ve bilginin dağıtımındaki hiyerarşiyi bozabildiğini göstermektedir. Benzer şekilde bu çalışma bulguları gözlemsel olarak dijital ağlarda oluşturulan gündemin geleneksel medya mecralarından daha baskın olduğunu tüm mecralarda yayımlandığı gün #Sessizİstila etiketinin aynı gün popüler gündeme çıkmasından Sessiz İstila2 filminin ağlarda gündem oluşturma etkisini yarattığını düşündürmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan üç kategoride kimlik, milliyetçilik ve sınır ötesi etme kategorilerinin baskın olduğu ve bu kategorilerin alt kategorilerinde farklı ifade ve simgeleri yansıtan yorumların yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda YouTube üzerinden yayınlanan Sessiz İstila filminin göçmen karşıtlığı söylemi aktardığı gözlemlenmiştir. Bulgularda yer alan içeriklerde göçmen, mülteci, sığınmacı, Arap, Suriyeli kimliklerine yönelik olarak sosyo-teknolojik ağların bilişsel göstergeler üzerinden nefret duygusuna yöneltilmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Öte yandan Chen Su ve Chen (2019) ve Calderon, Vega ve Herrero'nun (2020) çalışmalarında aktardıklarına benzer bir şekilde Türk kimliğinin toplumdan dışlanması olgusunun da sıklıkla yorumlarda yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda, kültürel bir erezyon, bozulma olarak adlandırılan Türk olarak ülkedeki yoğun grubun azınlığa dönüşme endişesinin bir uyanış ve bir savaş olgularını ürettiği ve Sessizİstila2 filminde aktarılan istila ve düşmanı püskürtme temalarının etkisi gözlemlenmektedir. Güvenlik kategorisi altında dağılım gösteren bu alt kategorilerde göçmenlerin bir tehdit unsuru olarak algılandığına ve bu yönde Hrant Dink Vakfı (2019) tarafından bir nefret söylemi kategorisi olarak ifade edilen savaş olgusunun üretildiği anlaşılmaktadır.

Bir diğer kategori göç yönetimi yaklaşımlarından biri olan ve kamuoyunda tartışmaya açılan gönüllü geri dönüşür. Bu noktada geri dönüş ifadesinin yerine bazı siyasi partiler tarafından geri gönderme ifadesinin sıklıkla göçmenlerle birlikte kullanılmasının ağların gündeminde sınır dışı etme, atma şeklinde bir algıya dönüştüğü anlaşılmaktadır. Filmin istila üzerine kitlesel göç sonucu olan yoğun göçmen nüfusu konumlandırması, izleyici yorumlarında agresif bir tepki ile karşılık görmekte, bu kategori altında Hrant Dink Vakfı (2019) tarafından bir nefret söylemi kategorisi olarak yer verilen aşağılama ve şiddet içerikli yorumların yer aldığı gözlemlenmektedir. Yanı sıra, bu durum Coombs ve Holladay'in (2012) altını çizdiği gibi kamuoyunda hassas görülen bir konunun göçmen karşıtı söylem içeren içeriklerle ağlarda gündem olarak bir para-kriz durumuna dönüşebildiğini düşündürmektedir.

Bu sonuçlardan yola çıkarak yüksek oranda kitlelerin gündelik olana dair bilgiyi medya ve sosyal medya platformlarından edindiği düşünüldüğünde bu gruplara yönelik algının asimetrik bir çağrışım üzerine odaklandığı görülmektedir. Göç yönetiminin iletişim boyutunda medyanın rolünün öneminin yalnızca ana akım medya açısından değil, yeni akım medya açısından da ele alınması ve diğer stratejik iletişim alanlarındaki sosyo-teknolojik yapılarda gündem yönetimi konusundaki iletişim stratejilerinin ele alınması önemli görülmektedir. Medyada yer alan göçmen karşıtı söylem içeren içeriklerin göçmen kitleleri içerisinde yer alan kırılğan grubu da olumsuz etkileyebileceği ön görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden 10.7 olarak ele alınan göç yönetimi kapsamındaki yaklaşımlardan biri olan gönüllü geri göndermenin tek taraflı mümkün olmadığı düşünüldüğünde, bu yöntemle birlikte diğer göç yönetimi yaklaşımlarına yönelik politikaların kamuoyu ile tartışılması gerektiğini ve bir para-kriz olarak göçmen karşıtı söyleme karşı ağlarda bilgilendirici içeriklerin paylaşılması gerektiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Adas, M. (2011). *Imperialist rhetoric and modern historiography: The case of lower Burma before and after conquest*. Journal of Southeast Asian Studies, 3(2), 175-192.
- Apaydın, S. ve Müftüler -Baş, M. (2021). *The Syrian refugee crisis through the lenses of Turkish political discourse: An analysis of deliberations in the Turkish Parliament*. International Migration, 1(20), 1-20.
- Arawolo, A.A. (2002). *Return migration and the problem of re-integration*. International Migration, 38(5), 59-82.
- Beasley, V.B. (2001). *The rhetoric of ideological consensus in the United States: American principles and American pose in presidential inaugurals*. Communication Monographs, 68(2), 169-183.
- Beasley, V.B. (2006). *Who belongs in America? Presidents, rhetoric and immigration*. USA: Texas A&M University Press.
- Bilgili, C. ve Goroskho, O.L. (2022). *Comparative study on transmedia awareness of traditional media audiences and social media users in Turkey and Ukraine*. Journal of Studies in Literature and Journalism, 26(4), 697-704.
- Bourdieu, P. (1995). *Language and symbolic power*. Cambridge UK: Policy Press.
- Calderon, C.A., Vega, G. ve Blanco, D.H. (2020). *Topic modeling and characterization of hate speech against immigrants on Twitter around the emergence of a far-right party in Spain*. Social Sciences, 9(11), 188.
- Cap, P. (2017). *From cultural belonging to terrorist risk: Communicating threat in Polish anti-immigration discourse*. Critical Discourse Studies, 15(3), 285-302.
- Chen, Z., Su, C.C. ve Chen, A. (2019). *Top down or bottom up? A network agenda-setting study of Chinese nationalism on social media*. Journal of Broadcasting and Electronic Media, 63(3), 513-533.
- Cheregi, B. (2015). *The media construction of identity in anti-immigration discourses: The case of Romanian immigrants in Great Britain*. Journalism si Comunicare, 10(1), 5-25.
- Coombs, T.W. ve Holladay, S. J. (2012). *The para-crisis: The challenge created by publicly managing crisis prevention*. Public Relations Review, 38(3), 408-415.
- Demirtaş, B. (2021). Türkiye’de artan mülteci karşıtlığı: Sorular, sorunlar ve umutlar. FikirTuru (18 Ağustos, 2021), 23 Haziran 2022 tarihinde <https://fikirturu.com/toplum/turkiyede-artan-multeci-karsitligi-sorular-sorunlar-ve-umutlar/> adresinden edinilmiştir.
- Erdoğan, M. M. (2020). Suriyeliler Barometresi 2019. Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi. 28 Haziran 2022 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-TR-04092020.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Ekman, M. (2019). *Anti-immigrant sentiments and mobilization on the Internet*. Kevin Smets, Koren Leurs, Myria Georgiuo, Saskia Witteborn, Radhika Gajalla (eds) in Handbook of Media and Migration, (s- 551-562). Sage Publishing.
- Faustini, P. (2017). Migration, hate speech and media ethics, Unicef Connect Evidence for Action, 18 Haziran 2022 tarihinde <https://blogs.unicef.org/evidence-for-action/migration-hate-speech-and-media-ethics/> adresinden erişilmiştir.
- Farkas, J., Schou, J. ve Neumayer, C. (2018). *Platformed antagonism: Racist discourse on fake Muslim Facebook pages*. Critical Discourse Studies, 15(5), 463-480.
- Foucault, M. (1972). *The archeology of knowledge and the discourse on language*. Londra: Routledge.
- Gombas, J. (2017). Determinants of anti-immigrant sentiments. Senior Scholars Day 21. Susquehanna Üniversitesi, 18 Haziran 2022 tarihinde scholarlycommons.susqu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1043& adresinden erişilmiştir.

- Guo, L. (2012). *The application of social network analysis in agenda setting research: a methodological exploration*. Journal of Broadcasting and Electronic Media, 56(4), 616-631.
- Guo, L., ve McCombs, M. (Eds). (2015). *The power of information networks: New directions for agenda setting*. New York, NY: Routledge.
- Habermas, J. (1997). *Kamusalın yapısal dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İçduygu, A. (2017). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar: Siyasallaşan bir sürecin analizi*. Toplum ve Bilim, 2017(140), 27-42.
- Analysis of interaction between leave and remain and conservative labour supporters. (22 Mayıs, 2017). Ipsos Mori. 21 Haziran 2022 tarihinde <https://www.ipsos.com/en-uk/analysis-interaction-between-leaveremain-and-conservativelabour-supporters> adresinden alınmıştır.
- Joke, J. (2013). *Readers debate a local murder trial: Race in the online public sphere*. Communication, Culture & Critique, 6(1), 179-200.
- Protes, D. ve McCombs, M.E. (1991) Watergate: An exploration of the agenda building process. David Protes & Maxwell E. McCombs (ed.), içinde *Agenda setting, readings on media, public opinion and policy making* (s.447-468). London: Routledge
- Matamoroz- Fernandez, A. (2016). *Platformed racism: The mediation and circulation of an Australian race based controversy on Twitter, Facebook and YouTube*. International Communication and Society, 20(6), 930-946.
- McCombs, M.E. ve Shaw, D.L. (1972). *The agenda-setting function of mass media*. Public Opinion Quarterly, 72(36), 176-187.
- McCombs M. ve Ghanem, S. (2001). *The convergence of agenda setting and framing*. Londra: Routledge.
- McCombs, M. (2004). *Setting the agenda: mass media and public opinion*. Cambridge: Polity Press.
- Öztürk, İ. D. ve Zeybek, B. (2020). *Siyasal iletişim kampanya aracı olarak video içerik paylaşım ağı YouTube: 23 Haziran 2019 İstanbul Yerel Seçimi üzerine bir değerlendirme*. Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, 2020(35), 92-114.
- Savaş ya da zulüm durumunda sığınmacılara kapılar açılmalı. (20 Haziran 2022). Ipsos Türkiye, 22 Haziran 2022 tarihinde <https://www.ipsos.com/tr-tr/savas-ya-da-zulum-durumunda-siginmacilara-kapilar-acilmali> adresinden edinilmiştir.
- Sundin, O. (2015). *Information litearcy in the Sweedish curriculum for compulsory schools*. Nordic Journal of Digital Literacy, 10(4), 193-209.
- Uygun, G.A. (2021). Uluslararası göçün seçim bildiregelerindeki yeri: 24 Haziran 2018 seçimine ilişkin bir değerlendirme. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2021 (23), 207-230.
- Weaver, D. H. (2007). *Thoughts on agenda setting, framing, and priming*. Journal of Communication, 57(1), 142-147.
- Weber, A. (2009). *Manual on hate speech*. France: Council of Europe Publishing.
- Vadaketh, S.T. ve Low, D. (2014). *Hard choices: Challenging the Singapor's consensus*. NUS Press.
- Van Dijk, T. (2018). Söylem ve göç. Richard, Zabatta-Barrero ve Evren, Yalaz (ed.) içinde *Avrupa göç çalışmalarında nitel araştırmalar*. (266-287). İstanbul: Gar Kitaplık.
- Van Dijk, T. (2009). *Society and discourse. How social context influence text and talk*. Londra: Cambridge University Press.
- Yolcu, T. (2018). *Türkiye'deki muhalefet partilerinin göç sorununa yaklaşımlarına yönelik içerik analizi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(14), 678-694.

Atıf İçin: Genel, Z. (2022). Göçmen Karşıti Retorik İle Sosyo-Teknolojik Ağlarda Gündem Oluşturma: Sessiz İstila2 İçeriğinin Youtube Kullanıcı Gündeminin Analizi, Yeni Medya Elektronik Dergisi, 6 (3), 268-282